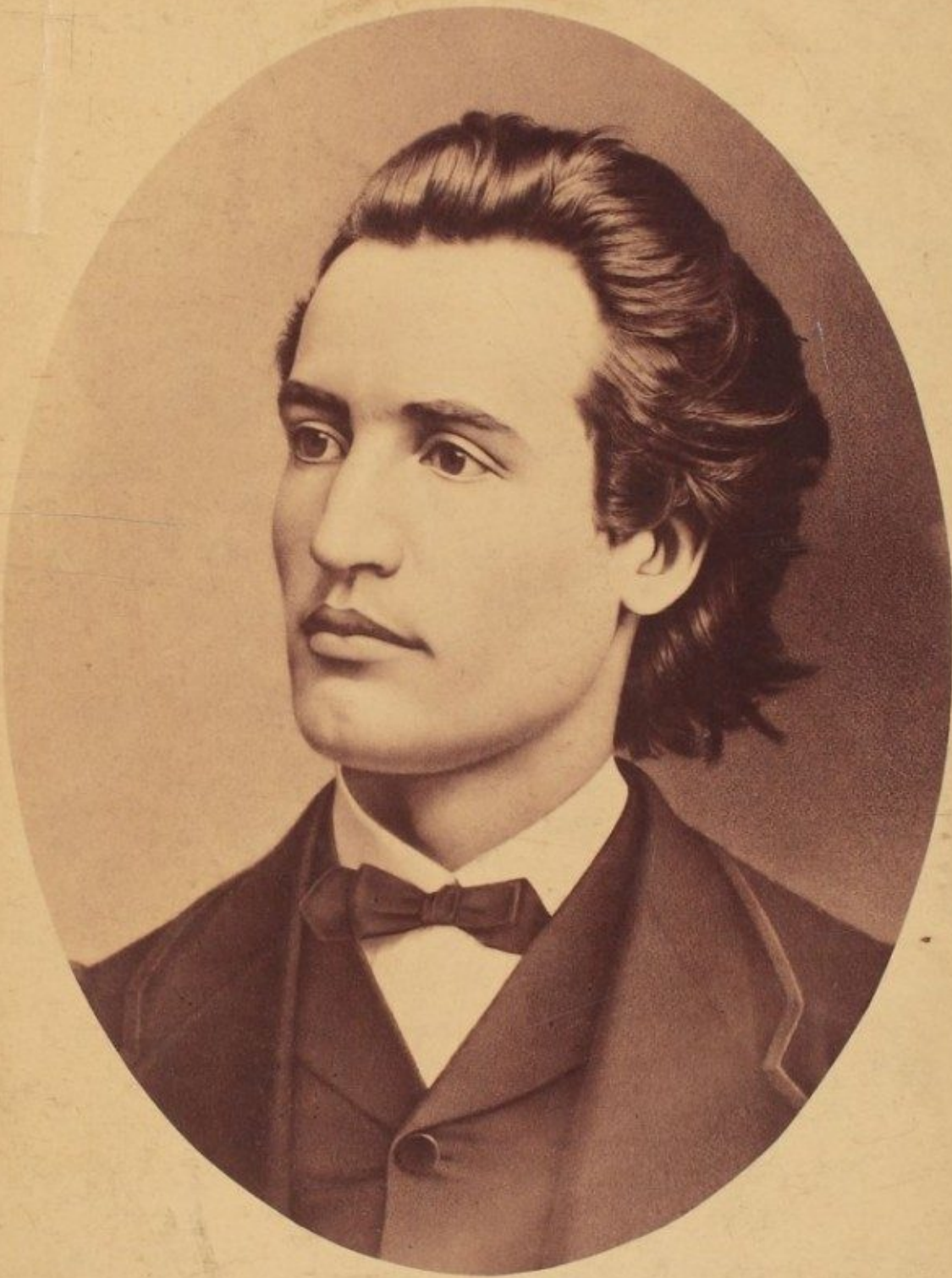

**[„CEEAA CE DĂ GUVERNULUI”] –
de Mihai Eminescu [1 aprilie
1882]**

M. Eminescu de Mari

Bernhard Brandt

JASSY.

Ceea ce dă guvernului roșu aproape caracterul unui guvern străin, tot atât de vitreg precum ar fi domnia muscalilor sau a turcilor, este atât lipsa de respect pentru tradiție și trecut cât și deplină necunoaștere a naturii statului și a poporului românesc, pe cari le privesc, pe amândouă, ca pe niște terene de experimentare.

John Stuart Mill observă deja în scrierea sa asupra guvernului reprezentativ că sunt spirite, „cari privesc arta guvernământului ca o chestie de afacere”. O mașină de vapor sau una de treier, o moară, c-un cuvânt orice operă mecanică cu resorturi moarte a cărei activitate și repaos se regulează după legile statice și ale dinamice e pentru ei ceva asemănător cu statul; maniera lor de-a privi lumea, societatea, poporul e o manieră mecanică. Formulele și frazele cari umplu programele acestor oameni nu sunt adevăruri în sine, ci numai niște expediente timporare, pe cari e sau nu oportun de-a le aplica.

Tradiția? Nu-i nimic. Vechile datini de drept ori de cuviință ale poporului sunt niște prejudeții. Modul de-a exista al statului, forma lui monarhică bunăoară, sunt lucruri despre cari e în sine indiferent de există sau nu; valoarea lor e numai relativă și are numai atâta preț pe cât contribuie la realizarea ambiției personale a unui om sau a unui grup de oameni cari văd în stat un mijloc de-a face avere, de – a – și câștiga nume, de-a ajunge la ranguri și la demnități.

Dar se ruinează poporul? Le e cu totul indiferent. Dar se alterează dreptatea moștenită a caracterului național, dar se viciază bunul simț, dar se împrăștie ca de vânt comoara de înțelepciune și de deprinderi pe care neamul a moștenit-o din bătrâni mai vrednici decât generația actuală? Ce-i pasă liberalului de toate astea? Toată lumea să piară numai Manea să trăiască! Orice idee a priori, răsărită în creierii strâmți a unui om curios, orice paradox e bun numai să aibă puterea de-a aprinde imaginația mulțimii și de-a o duce pe calea aceea care n-o conduce pe ea spre bun trai, spre muncă și adevăr, ci

care poate ridica o pătură nouă de oameni în sus, o pătură turbure, despre care să nu știi bine nici ce voiește, nici ce tradiții are, nici dacă e capabilă a conduce un stat ori nu.

„Există alți logicieni politici – continuă John Stuart Mill – cari privesc știința de-a governa ca o ramură a științelor naturale”. Nu pe ales așadar sunt formele de guvern, nu expediente sunt, nu opera unor intențiuni premeditate, ci un produs organic al naturii, gingaș ca toate produsele de soiul acesta; afacerea noastră e de-a cunoaște proprietățile lui naturale și nu de-a-i dicta noi legi, ci a ne adapta legilor cari – i sunt înnăscute.

Genialul Montesquieu însuși, întemeietorul cercetării naturaliste în materie de viață publică, zice (în cartea De l'esprit des lois) că, înainte de-a exista legi, existau raporturi de echitate și de justiție. „A zice că nu există nimic just și nimic injust decât ceea ce ordonă sau opresc legile pozitive este a zice, adaugă el, că înainte de-a se fi construit un cerc razele lui nu erau egale”.

Această îndoită manieră de-a vedea am găsi-o petrecând istoria tuturor statelor; ea e istoria paralelă a ideilor conservatoare pe de-o parte, a celor demagogice pe de alta. Deosebirea pătrunde școală, justiție, administrație, vederi economice, tot.

Pe terenul muncii liberalul, care nu vede decât rezultatele, va zice: scopul economiei politice e producțiunea.

Producțiunea numeroasă, bănoasă, ieftenă, iată singura țintă ce-o urmărim. De aci apoi o împărțeală a muncii după națiuni; una să producă numai un lucru și să fie absolut ineptă și incapabilă de-a produce altceva; alta alt lucru. În adevăr imens, ieften, bănos. Ființa inteligentă a omului, redusă la rolul unui șurub de mașină, e un produs admirabil al liberalismului în materie de economie politică.

Oare nu are mai multă dreptate acela carele zice că obiectul

îngrijirii publice e omul care produce, nu lucrul căruia-i dă ființă? E vorba ca toate aptitudinile fizice și morale ale omului să se dezvolte prin o muncă inteligentă și combinată, nu ca să degenereze și să se închircească în favorul uneia singure. E vorba apoi ca totalitatea aptitudinilor unui popor să se dezvolte, nu să degenereze toate și să se condamne poporul întreg la un singur soi de muncă care să-l facă unilateral, inept pe toate terenele afară de unul singur.

Natura poporului, instinctele și înclinările lui moștenite, geniul lui, care adesea, neconștiut, urmărește o idee pe când țese la războiul vremii, acestea să fie determinante în viața unui stat, nu maimuțarea legilor și obiceiurilor străine. Deci, din acest punct de vedere, arta de-a governa e știința de-a ne adapta naturii poporului, a surprinde oarecum stadiul de dezvoltare în care se află și a-l face să meargă liniștit și cu mai mare siguranță pe calea pe care-a apucat. Ideile conservatoare sunt fiziocratice, am putea zice, nu în sensul unilateral dat de d-ru Quesnay, ci în toate direcțiile vieții publice. Demagogia e, din contra, ideologică și urmărește aproape totdeauna realizarea unor paradoxe scornite din mintea omenească.

Legile demagogiei sunt factive, traduse de pe texte străine, supte din deget, pe când ele ar trebui să fie, dacă nu codificarea datinei juridice, cel puțin dictate și născute din necesități reale, imperios cerute de spiritul de echitate al poporului; nu reforme introduse în mod clandestin, necerute de nimenea sau vulgarizate ca o marfă nouă sau ca un nou spectacol, ca eligibilitatea magistraturii, pe care nimeni n-o cere. Măsurile economice ale demagogiei sunt o maimuțărie. Îi vezi creând drumuri nouă de fier, tot atâtea canale pentru scurgerea industriei și prisosului de populație din străinătate, pe când adevărate măsuri ar fi acelea menite a dezvolta aptitudinile cari sunt în germene în chiar poporul românesc.

Căile ce se deschid concurenței absolute, departe de-a

dezvolta unul din acei germeni, [î]i face să se usuce și să degenereze, restrângând pe român numai la acel teren mărginit pe care mai poate suporta concurența, la agricultură. Dar, nefiind toți plugari, ce devine restul? Restul caută funcții și liberalii exploatează ineptia economică pe care ei au creat-o, deschizând din ce în ce mai multe funcții pentru miile de nevolnici economici cărora le-a dat naștere tocmai liberalismul în materie de economie politică.

De teapa aceasta sunt toate planurile de reformă și organizare ale d-lui C. A. Rosetti.

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1882-1883, 1888-1889

„TIMPUL”, „ROMÂNIA LIBERĂ”, „FÂNTÂNA BLANDUZIEI”

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XIII

Mihai-Eminescu.Ro